

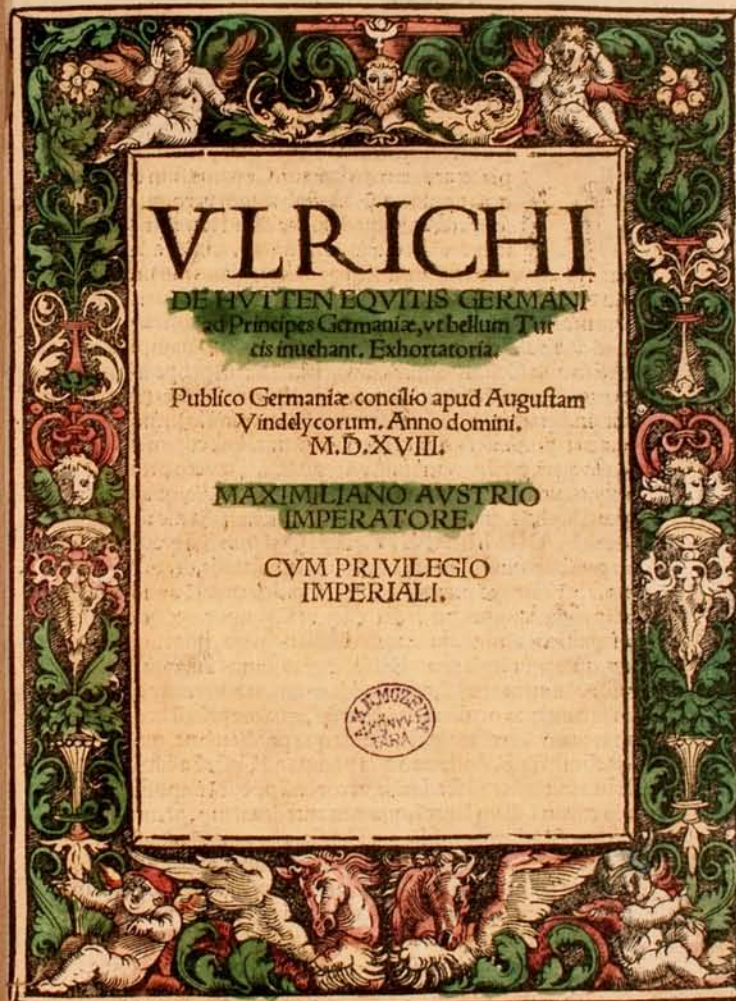
RÖPL.

33

1518

Septimius

1518.

Rösp. 33/1. y. d.

HVLDERICVS DE HVTTEN EQ. GERMANVS
Chunrado Peutingero Patricio Auguftano Salutem.

Dedamaui his diebus Peutingere, & causam si dijs placet arduam declamaui. Conatus sum tamen, cum quia argumentum delectabat, tum vero, quia ocium suppetebat. Id quaecumque est, ad temittendum putavi primū, ut te aliqua nouitate utcunque adficerē, deinde ut animo tuo suspitionē, si quā ex illo diuturno meo silentio concepisses, eximerem. Videri enim poterā, oblitus tuē in me beneuolentię segnius, quā pro dignitate amicitia nostram colere. Sed distinuit me quidā, nuntians epistolā ad me tuam, vna cum nescio quo Cęsarīs munere, diuagari, & ad me propediē peruenituram. Quam dum expecto, ut videā quo me euehas (scio enim aliquid machinari te) simul sperans fore, ut in illo principū Augustę (qui nimis iam differtur) conuentu, ipse coram de multis colloquar, nihil properandū ad te putauī. Tu vero desine aliqd ingratitudinis suspicari. Non sic memoria excidit, quanta tu nuper diligentia, quantoque studio, redeuntē ex Italia me cōmendaueris MAXIMILIANO Cęsari. Qui cum tua graui oratione in consessu amplissimoque viros, de meis studijs, deque illa erumosa per Europā peregrinatione, simul de quadā mea sceleriter illi pugnata pugna, persuasus esset, ut me honoraret, quos tu nō magnificos titulos, quā non celebrā nomina, quas immunitates, quā priuilegia protulisti: ut ingratiſſimus sim omnium, qui vsque viuunt mortaliū, nisi te valde amem, ac reuerenter colā. Proinde continuo oculis meis obuersa, qua me primū hospitalitate in tuam domū accepiſti, deinde qua predicatione, quibus amicis cōmendasti. Postremo qua pompa ad Cęsarē adduxisti, ut ille tuo instinctu ad se admisit, ut coronā poeticā imposuit, illam aio coronā, illam laureā, quam tu ante domū tuę, accurate con-textente & adornante filia tua Constantia, omniū quę istic sunt puellarū, & forma & moribus præſtantiſſima, apparaueras. Herent ista mihi animo, ac diutissime herebunt, tam quia per se magna satis sunt, quā quia auget ea, quod tibi ciuitate pariter ac ordine diuerso accepta refero. Quod ubi cogito, & quia ab incun-

te ætate sic vitam institui, ut quę gratiſſimus esse studeā, erga eos præsertim, quorū aliqua in me benignitas, nedū benemeritū, perspecta sit, nunquā desino magnifice tuā in me beneuolentiā, tuāque ista merita cōmemorare. Quod si molesta fuit hæc tibi taciturnitas mea, da veniam, iugi posthac literarū missione resarcire paranti. Et iam quęris forte, quemadmodū me tractet aulica vita. Nondum optime. Quancūque quid nō ferendū est, apud vere principem ALBERTVM, Archiepiscopū: sic humanū: sic beneficiū: ac liberalē: deinde sic erga literas ac literatos omnes affectum. Alioqui valde ista nauseo, fastū aulicorū, magnifica promissa, sesquipedales salutationes, insidiosā colloquia & inanes fumos. Præcipua tamen mihi consuetudo est, cum Strōmero physico, quę se mira quædā dedit (ut mihi videtur) inter vtriusque mores similitudo. Simplex est, dexter, & apertus. Odit fucū, detestatur pompam, ac subinde mihi crebro inculcat quædam adagia, ipse vicissim meos (quandoquidē agnouit talem) iocos cōmunico. Nam statim ab initio ut in aulā receptus sum, perspecta hominis probitate, cōplecti cepti, ac me ille mutuo. Verum tu quid agis isthic: aut quando illud nobis, quod diu iam parturis, tandem paris: si intelligis dilatū iri conuentū, copiose scribe de multis rebus, præsertim ea, quę in erratica illa epistola inerant retexe. Si ignoras enim nōdum accepi. Salutabis ex me Iacobū Spiegel secretarium mire denobis meritum, vna cum Stabio Mathematico, ac illi me cōmendabis, omnium qui vsque sunt Episcoporū doctiss. Petro Bonomo Tergestino, cuius mihi amicitiam promissisti. Gestio vos videre. Interim tu quoque recte vale. Maguntia, viij. Calen. Iunij. Anno post. M. ac. D. XVIII.

HVLDERICHI DE HVTTEN EQVITIS AD PRIN-
cipes Germanos vt bellum in Turcas concorditer susci-
pian exhortatoria.

 Vis hoc sperare ausus erat principes germani, vt si-
mul ista caderent, summa necessitas, & optima oc-
casio gerendi aduersum Turcas belli: fortunā ap-
pellare licet, an nefas est, in subitos casus dei benigni-
tatem rescire: certe em̄ respexit nos deus. Nam
quid aliud dicam: vno eodēq; tempore cōtigat vt & bello opus
esset germanis, & bellū inferre Turcis necesse esset. Gratulor fœ-
licitati nostrę, nisi quis parū fœlices putat, quibus non tantū fa-
cile est, rē gerere longe pulcherrimā, sed & necessariū est. Adeo
ad ingentē vrgemur gloriā. Adeo oīa quę nos circūstant, ad e-
gregiā laudē cogunt. Pax nobis cum omnibus extra finitimis, ac
illis secū, intus summa annonę difficultas, q̄ anno superiori ma-
le prouenerūt fruges, male vīna. Igitur cū maxima sit cōmeatus
inopia, & populosissima sit hoc tēpore Germania, qđ votis om-
nibus optandū erat, vt esset foris bellū, quo istam exponeremus
multitudinē, diuinitus accedit, diuinitus inq; , vt bellandū contra
Turcas, & causa esset, & necessitas esset. Iterū igit̄ dico, quis spe-
rare hoc ausus erat: Sed ista quo optatius nobis eueniunt, eo ob-
stinacius conandū, ne & nostrę defuisse necessitati, & occasione
neglexisse pulcherrimā videamur. Multi egent, multi esuriunt,
in omnibus passim vrbibus, oppidis, ac vicis ociosi vagant̄ mili-
tes. Quę res quo vergat, ignorare non potestis, cum vix dum ex
actō mense videritis quid illa in agro Iuliacēsi sic cōiuncta octō
milia sibi, pposuerint. Nēpe vt collecta ad se reliqua egentū tur-
ba (quā iam vndiq; aduocabant) in locupletū domus impetū fa-
cerent, omnia rapinis, oīa cēdibus miscerent. Quod quia non
cessit, & quia deus opt. max. prospexit, ne (si per vos licet) cuiq;
huiusmodi posthac consilio opus sit, agite tandem fortissimi
principes, dei vtamur beneficio. In vobis sitū est. Vos monendū.
Vos excitadi. Paratos habetis milites etiā si creditis plures q̄ op-
est. Paratū habetis ducem hunc MAXIMILIANVM Cæsare
qui annos iam plures, vnū hoc meditatur, vnum hoc molit̄ atq;

agit, vt furentes Turcarū impetus siliat, vt nouo ac ingenti faci-
nore Germanicū nomen honestet. Agite audete, semper optima
quęq; in fuga est occasio. Quę quia nunc proxime vobis adest
& quia nisi iam iam vtamini, frustra posthac requiretis, quęso in-
uadite, occupate, arripite, tenete. Male differi, quod ab occasiōe
differtur. Minus periculosa oīs celeritas est, contra nuncq; non
in mora periculū. Proinde si vnq; prius, nunc maxime properā-
dum vobis. Inconsultū est, perniciosū est, in tali tantaq; opor-
tunitate cunctari. Ab vnīs vobis vnīuersa Christianorū salus de-
pendet. Vos oēs intuent̄. Vestrū omnes auxiliū orant̄. In vobis
spem locant. A quibus destituti si fuerint, tum de se actū putant.
Demum, in vestrīs situm est animis, cedant Turcę, an reliquię
Christiani nominis pereant. Videtis quanta cum gloriā quanta
vobis vtilitas coniuncta sit. Dum vestra defenditis, aliena serua-
tis. Dum propriā causam agitis, interim de alijs bene meremini.
Certe enim suam vobis salutē cōmuniter acceptā omnes referēt.
Vos strenuos, vos fortes, vos pios, vōs orbis Christiani libera-
tores predicabūt. Quā gloriā quid potest esse magnificentius?
quid splēdidius? atq; adeo quę honestior laus: quę nobilior fa-
ma: quod decus solidius? Ad quę bona capessenda, cum adhor-
tari vos instituerim, & huiusmodi futura necessario sit hęc ad-
hortatio, vt non nihil in se amaritudinis contineat, quęso ne mihi
succensete principes. Tūm si nullā meā priuatā causam ago, nul-
lus hominis fauorē capto, si oīa in hac oratiōe erunt necessaria
nihil ociosum aut petulans, deniq; si ipsi agnosceatis inibi meū er-
ga hanc patriā studiū, meā propensam in Remp. Germanā vo-
luntatē, fas mihi sit in maximo quod nos circumstat periculo, in
summo orbis Christiani discrimine, aliquid libere apud vos lo-
qui, aliquid pro re ac causa dicere. Nam si tale quippiā esset hoc
quod ago, vt vnus mihi animus cōmouendus dictione, vnus
excitanda desidia proponeretur, nihil magnopere sollicitus esse
vellem, quandoquidē intra certos limites versarer, nec verendū
viderē, ne infinitū esset periculū. Tūc quippe vnus aliquis, sicut
hi offenderē, mihi irascēretur, & quantq; forte summus, homo
tamen irascēretur. Nūc multo illa est indignatio. Quorsum
hęc: Quia desperavi ita posse a me dici, vt nō aliqd vobis vlcus

tangam. Ex quorū interim magnitudine erit, qualescūq; hoc eue-
nerit, boni consulere. Et quę vstra est prudētia, cōmuni hoc po-
tius dolori condonare, q̄ meę adscribere temeritati. Quia conce-
pta spe, confidentius iam ago. Sed quid hoc bello queri possit,
quantūq; esset id magnū incitamentū, vt ad spē lucri vocarē, nolim
enī huc potissimū respicere vos. Tria certe quę tuēda oīno sunt
nisi & geritis bellū, & mox geritis, amittent. De fortunis vobis
vestris, de dignitate, de ipsa deniq; salute certandū est. Quorū pri-
mum illud sineglegitis, Calamitatē, Sectūdī, turpitudinē, Ter-
ritium, exitium adferet. Ergo erit hoc bellū vtile, quia sic rebus ve-
stris consuletis. Idem erit honestū, quia pro dignitate tuenda vi-
tam exponetis. Eritq; necessariū, quod nisi geratis, vos esse non
poteritis. Sed quia hęc omnia in vnum hoc tendūt, vt necesse sit
hoc tempore arma contra Turcas sumere, sic fere orationē in-
struo, vt primo ostendā, q̄ necessariū sit hoc bellū. Deinde, quo
consilio id facile geri existimem. Et vt de periculi magnitudine,
quod in illam vos necessitatē adigit prius dicam, potest vltū esse
maius periculū, q̄ cū is, qui tria maxima tribus orbis partib⁹ im-
peria possidet, quod nobis terra mariq; inferat, bellū molitur.
Vera est enim principes fama, quę de Turcarū apparatu num-
ciatur. Vera inq;. Ipsę res, vt allatum ad nos, ita gestę. Tum de
bello quod contra nos instruitur, nihil e mentitum, nihil fictum.
Illa efferata barbaries, Illa principes dijs hominib⁹q; inimica
gens, Selino Othomanno (quem nos quiescere putabamus) im-
peratore, quod multis retro annis summa ope, maximo conatu
adnixa est, nec posse credebatur, profudit se Africā subegit Ae-
gyptum, deuicit Syriam ac Iudęā, vniuersum Sulthanū regnum
imperio suo adiecit. Ipsum cum acie primum vicisset, deinde eti-
am in potestatem accepisset, supplicio affecit. Res magna, res
horrenda. Res publica consternatione audienda, & quodam a-
deo luctu deploranda. Non quod hostis noster tot populos, &
ipso Christiano nomini inensos subiugauit, aut quod imma-
nis Selinus imperij sui terminos in Africam vsq; protulit, vel
quod ille sic erga nos affectus, opulentissimarum nationum do-
minio potit⁹ est, & balsama metit, sed quod (o lachryme, o plan-
sus) sepulchrum gens impia possidet eius, qui nos cœlos pos-

fidere facit. Qua victoria tumens ac elatus hostis, simul pręda
quę omnium fidem excedit locupletatus, posteaquam impossi-
tis pręsidij terga cōmuniuit, magna spe, magno animo, ingen-
tibus actis delectibus, numerosissimis conscriptis copijs, bellū
in nos quale nunquam prius, parat. Et vbi parat? non in Asia
iam, aut in sua illic barbaria, nam quod factū ibi opus erat, mul-
to ante, quam ad nos fama perueniret, curauit. Sed cum vniuer-
sa nobilitate ac Imperij proceribus, Constantinopolim ad nos
transmisit, vbi arma, equi, viri, currus, ac machinę instruuntur.
Atq; hæc ad bellum terra gerendum. Nam validissima, ac supra
quam necesse est munita classis, quę paulo post Italiam inua-
dat, Ionium mare perambulat, ac ad ipsam vsq; Siciliam & Apu-
liam audet expacari. Altera apud Thraces conficitur, quę Grę-
cę littora tueatur, & his quę mari possidet hostis, pręsidio ma-
neat. Hominum in armis esse feruntur ad ducenta milia, non
contemnendi per Christum milites, non penitus derelicta virtu-
te virt. Quos si nulla sua natura, nulla inter bellicosos homines
assuetudo, ad fortiter aliquid agendum instigaret, vel illa tam
speciosa, illa tam omnium seculorum memoria digna victoria
excitaret. Illa ingens bello Sulthanico parta gloria, ad aliquid vlti-
terius egregie conandum inflammaret. Etiam incursiones sunt
in Illyricum, Hostis in prospectum vsq; Hungarorum accessit.
Ita iam non parat bellum, sed manifeste gerit. Tantum abest vt
Turcas, quos paulo ante ignorabamus vbi nam essent, actoz
tam belli molem in Germaniam accipiamus. Creditis enim in
hac fortuna quieturum, in hoc foelicitatis suę cursu cessatur-
um, qui nullis vnquam tranquillis rebus quiescere didicit? intra
nullam vnquam fortunam se continuit? Cui omnis odiosa re-
missio est? Cuius ea est natura, vt in omnes occasiones intentus,
tumultum quieti præferat, pace bellum potius ducat. Et ne pe-
nitus ignoretis Turcas, ab antiquo genti consuetudo est, latro-
cinijs ac rapina vitam tolerare. Quorum occasio si deesset, in-
feras grassabatur, venationi operam dans. Nam potio-
rem semper hominū capturam duxit. Domi in omnem li-
bidinum ac turpitudinum foeditatem profusa, ad extremum
ferox, efferata, crudelis, libidinosa, infida, ac truculenta,

Necq; fidem seruans, neq; foedera sancta habens, suae superstitio-
nis ad extremū vsq; spiritū tenax, vere aliqui religioni hostis, fa-
cra & prophana, fas & nephas perinde ducens. Atq; hos mores
quantū nulla alia gens suos, & diu & immutatos retinuit. Sep-
tingentesimus ac septuagesimus a Christo nato annus agebatur,
cum primū e Scythia pertransitis Caspijs portis, frustra obnixis
Auaribus, in Asia minori malū hoc consedit. Vbi parum profe-
ctum putantes, si melioris coeli regionē nacti, regnū sibi cōmuni-
rent, finitima primū latrocinijs infestauerunt. Deinde vt se occasio
dedit, aut libido suasit, bellū gesserunt. Quibus artibus, non ita
multos intra annos, opulentissima Asiæ regna suæ ditionis fece-
runt. Quippe Pontū, Cappadociā, Galatiā, Bithyniā, Pamphy-
liam, Pythiā, vtrāq; Phrygiā, Ciliciā, Cares, Lydiā, & quæ cir-
ca sunt, ad oras vsq; Ionij maris, subegerunt. Interim cū Sarace-
nis conflictati, eorū etiā religionē imbiberunt. Ach nobilis illius
Christianorū in Saracenos expeditionis procella icti, aliquādiu
Hierosolymitanorū regū metu, intra sua se cōtinuerunt, donec
Othomanno principe, quasi quā tor annos dissimulassent, soli-
to maior erupit ferocia. Nihil non strenue in hunc vsq; diem,
ex ea familia principib. Turcarū arma exercentibus actū. Victi
tunc Thraces, omnibus in seruitutē ciuitatibus præter Constan-
tinopolim, & Peram deiectis. Inde Macedoniā cum vniuersam
subiugassent, Græciæ inuadēde consiliū ceperunt. Cuius non
magno admodū negotio subactis, Thessalia, Phocide, Boetia,
ac vt plurimū Attica, Mysiam inferiorē vastarunt, Illyricū ac tri-
balos incursionibus vexarunt, ingens Rhodijs periculū intena-
runt, Quibus successibus elati, magna orientalis imperij potiū
dispe Constantinopolim obsederunt, atq; inde rursus Scytharū
Tamerlane p̄cipe, armis pulsi, capto, ac postq; multo ludibrio
diuexatus esset, etiā occiso eorum imperatore Paizete, iterum
sub Mahumete tributa Mysijs imperarunt. Inde Amuratis du-
ctū Thessalonica debellarunt ac diripuerunt. Epyrū atq; Ethio-
liam superarunt, Illyricū affligerunt. Et cum Pannonias quoq;
tentassent, pugna profligati, decennales cum maioribus nostris
inducias admiserūt. Quas cum scelerato Eugenij pontificis hor-
tatu nostri violassent, ingens sibi malum, reor Christo perfidia
suorū

suorum punientē, conciliarunt, luctuoso apud Varnā p̄cello,
cessis (vt ferunt) Christiani sanguinis centū milibus, interq; eos
Vladislao Polonorū rege. Atq; hæc obiter, pauca emulū, quæ
Turcæ gesserūt, ad tempora vsq; Mahumetis, eius qui a magni-
tudineretū a se gestarū, Magni cognomenū meruit, deprompsi
Nam Magnus omnū superiorū gloriā, bellica virtute longe su-
perauit. Hic ille est qui breui tempore maxima confecit bella.
Qui cū Asiæ imperiū confirmasset, Constantinopolim summa
nostra infamia, summo dedecore, alterū Christiani orbis oculū,
nobis ademit. Peram in deditionē accepit. Totā prostravit Græ-
ciā, Vniuersum oriētis imperiū cōcussit eiusq; & titulū & sedē
occupauit. Hic ille est, qui ad deditionē coacta Mysia inferiori,
superiorem quoq; capto ac interempto eius principe obtinuit.
Hungaros multis ac magnis affecit cladibus. Totū Illyricū bel-
lo contriuit. Et ne quis Germaniā ab hoc intactā putet, ex pro-
uincijs nostris depopulatus est Carniolā, E Croaciā predā abe-
git, Carinthiæ ac Styriæ vastitatē intulit. Nec segnius Italiā ag-
gressus, in Apuliā classe transmisit, vnde magno captiuorū nu-
mero, simul iumentis ac pecoribus abactis, in foro Iulij Venetis
occurrit. Post Rhodū circūsidens, obstinatissime per totos tres
menses oppugnauit. Idem Peloponēso tributa imposuit. Myti-
lenē expugnauit, ac Euboeam adortus Chalcidē cepit. Hic ille
est, qui Trapezuntū cum debellasset, Imperio suo Pontū adie-
cit. Interim in oriente Sulthani copias cecidit, Arabes cōpressit.
Cum Persis, Medis ac Assyrijs, strēnue cōflicxit. Per oīa fortis ac
prope inuictus, & oīno talis, qualē Selinus autē velit. Qui cum
iuuenis res iam tantas gesserit, vt terrore nominis sui totū orien-
tem percussū habeat, Italiā quasi obsidione cinxisset, ita metu
premat, Hungaris terrore incussit, omnibus vastitatē ac exci-
dium minari audeat, quid acturū putatis, vbi simul cū annis ani-
mi quoq; robur, consiliū ac rerū gerendarū prudentia creuerit?
Aut quid de eo expectare licet, qui cū adhuc i cognitū eius apud
has nationes nomen esset, eorū cōpos factus est, quæ vix vlli ma-
iores sui sperare ausi sunt? Atq; hæc talis, tam ferox, tam imma-
nis, tam impetuosa belua, concitata furore, inflammata rabie, ex-
peditionē in nos ducit, ac ita ducit, vt apparatis ad bellū oibus,

prope adsit. Quot diebus enim si terra velit, e Myſia ad noſtras in Illyrico prouincias accedet. Aut ſi mari, e Græcia Brundisium. Proinde o principes cum in propinquo habeamus hoſtē, validiſſimis inſtructū copijs, & cui oia bello neceſſaria ad ſuperfluitatem vſq; ſuppētūt, qui milites ducit, nō Aſiaticā eneruatos molatilitie, ſed iugi (mihi credite) induratos militiā, non per immodicū voluptatis vſum languētes corporibus, ſed aſſidue bellando cōfirmatos animis, non domeſticę luxurię deſiderio reſpiciētes ad patriā, ſed glorię cupiditate, noſtrā accelerantes victoriā, qui ſplendidiffimorū cōſcius ſibi facinorū, deinde ditiffimarū nationū auctus ſpolijs, eſurientiſſimus glorię iuuenis, animos ſuſtulit, & ſucceſſu prioris fortunę inflatus, omnia ampliſſima ſibi proponit, hunc talē inq; hoſtē cum in propinquo habeamus, ita vt nullo iam mari, nec ita longo terrarū interuallo diſcretū a nobis bellū ſit, non ad reſiſtendū vos accingetis. Non implorantes auxiliū veſtrū chriſtianos omnes audietis. Non in ſummo reum diſcrimine vos excitabitis. Deniq; non defendendę ſaltem Germaniæ conſiliū capitis. Quam vos iſta dedecet quies, ne diſcam deſidia. Et dico deſidia. Quid enim vel domi agimus inter ſtrenue. Atq; igitur ſic puto, magis iſta dedecet vos deſidia q̃ Herculē muliebri veſtimentū. Id eſt q̃ bellatorē virū, colus & lana. Quocirca quia prope periculū eſt, & ingentis adipiſcendę glorię in promptu occaſio, exurgite, exurgite. Nunq; rectius moniti eſtis vt Germanos vos eſſe meminiffe velitis. Iam nulla de nobis bona apud exteros opinio eſt, veſtra culpa. Deſidetis enim ac inglorij per ociū torpetis, nec noſtris vtimini virib⁹. Nā quid aliquis admirat, nulla de nobis præclarā peregre famā diuagari: ferrum quoq; & æs niſi exerceas, ſplendorem perdunt, ac rubiginem induunt. At gerite bellum, & nos exerceate, ſtatim vetus reuigebit gloria ſtatim Germana reſclareſcet virtus, non minus quam ſulco attritus vomer ſplendefcit. Et hoc vnum eſt cōſilium, quo poſſitis ſiniſtram de vobis opinionē abolere, ac veteris ignauiæ dedecus, nouę virtutis gloria compensare. Fertis enim illam adhuc Germaniæ labem iniuri, illam imprimi ignominiam, vt non auſa reſiſtere Turcis credatur. Vultis illud ma-

iorum veſtrorum, virtute partum imperium deſerere. Imo vero mauultis o principes ſeruire Turcis, quam mundo imperare. Vultis vltro iugum, cum depellere facile poſſitis, vobis accerſere. Quam ſunt omnia turpitudinis, omnia dedecorum plena. Et quam niſi reſipiſcamus nihil eſt in Germania Germanum, Noſtri maiores, vt ab antiquiſſimo repetam, omnium virtutum opinione cōmendatos orbī terrarum olim Romanos, non ſuſtinuerunt. Et externum hic imperium adeo prohibere conati ſunt vt vltima omnia experiri vellent prius, quam Romanum haberent dominum. Idq; effecerunt. Vos Turcas a ſpurdiſſima omnis barbariei colluuiione proſtalam gentem, & quæ ad vos non vt imperet, ſed vt occidat, venit, inſenſos religioni, ac nomini Chriſtiano pluſquam credi poſſit, inimicos, feretis reges. Quæſo vos agnoſcite, & quam in tanto periculo, tot ſe vltro offerentibus occaſionibus, nō deceat Germanos ociari, cogitate. Quamquam vt nullum tantum ſit periculum, nec vos vrgeat quicquā, tamen quam ſit proprium hoc Germanis, ſemper aliquid pulchre conari, ſemper ad aliquam reſpicere laudem, aliquod velle decus parare, in mentem reuocate. Tum imperij huius quam eſe vobis curam conueniat. Poſſe enim ita veſtrum aliquis odiſe ſe gloriā, vt augeatur an minuatur imperium, iuxta æſtimet. Plane Germani eſtis, atq; vt huius temporis non ſit, vim ac iniuriā hoſtium a vobis arcere, perpetuo tamen glorię ſtudiū colere debetis. At neceſſitas etiā gerendę rei incumbit. Summa imperij agitur. Cōſternata metu Italia eſt. Per Hungariā pauior ingens. Nobis vaſtitas, nobis exitiū imminet. Vultis his in caſib⁹ quicq; agere potius, quam celerrime exercitus conſcribere. Arma, viros, ac equos, deniq; quorum vſus eſt ad bellum, quære re. Et prius omnia parata habere, quam ille vos repentinus turbo impetat. Illa in vos omni cogitatione velocior procella ruat: ac videte ne quos alijs auxiliū ferre piguit, iſi nimis tarde imperij huius reliquias conſeruandi, ac tuendę Germaniæ conſilium ineatis. Nam quæ ſunt vſquam munitiones, per quas ille ſic paratus, ſic accinctus hoſtis, ſi hodie velit non irrumpat. Aut quæ parata præſidia, quibus ſi irruperit expellatur.

Et facessant hic mihi quidam ex infimis vestris consultoribus, quasdam sylvas, quosdam commemorare montes, quasdam paludes Ignauorum sunt ista, non fortium, fugam meditantium, non pugnae, Latronum, non bellatorum. Quibus ego, quandoquidem oino sunt, quibus ista infedit turpitudine, meliorem a dijs immortalibus mentem, aut si huius capaces non sunt, aliquam precor subitam mortem ne superstit, cuius ignauo consilio res nobis pulcherrima interuertatur, ac ista huic nationi succrescat infamia, ut aliud maluisse dicamur quam bellum, & repente bellum, ac aperte bellum. Proinde desinant quidam, si sic cadat, fugam sibi prospicere. Desinant ista cogitare laubula. Eadem mala, & qui pugnabunt, & qui fugiant, proposita sibi maminerint, non eadem bona. Quamquam non eadem etiam mala. Nam ut illos sua semper gloria excipiet, etiam salus, si nos respexerit deus. Ita hos ignominia, dedecus et infamia prosequetur, viuos ac mortuos, & quicumque euentus fuerit, duriora omnia, turpiora ac foeda magis. Certe magnam misericordiae partem auferet illa virtutis recordatio. Neque deerit forti cuique, si ceciderit, quod se consoletur. Nam & restituisse, & pugnasse, & pro patria pugnassee, & non succubuisse, nec ullam tulisse indignitatem, etiam aliquid forte dignum memoria, dignum laude commisitisse, ac quantum in se fuerit superasse gaudebit, ut quod accuset, praeter fortunam nihil habeat. Semper enim strennue pugnanti, ut incertus proponitur exitus, ita quicquid acciderit, certa virtutis existimatio, ac propria quaedam & peculiaris gloria. Cum interea desertor ille, nullius sibi boni consilij, nullius dari facinoris conscius, simile quiddam patietur his, qui quod ipsi ultro abiecerunt, magno alijs videri esse vident. Tum illud credo Turcis, quales quales sunt, communem nobiscum esse, ut sicut propensior in strennuos misericordiam, ita districtius in timidos odium alant. Quorsum haec? ut praepositos illos consultores a vobis ablegetis nedum, non audiat is ac sequamini. Nihil Germanitatis istiusmodi suasiones sapient. Idcirco cum suis authoribus extremum contemnende. Quid enim fertis eos qui dedecus proponunt, & ad infamiam ducunt? Quin arma sumitis & populum Christianum metu ac periculo liberum redditis. Iam huic succurrere morbo, hoc extinguere incendium licet. Sinite ulterius grassari, frustra medicinam adhibueritis

frustra valenti malo vos opposueritis. Summum in mora periculum, manifesta in cunctatione perniciēs. Atque ista, si quid infeliciter cadat, quantum nobis, quam alijs durior condicio est? Siquidem a Gallis aurum sperat Turca, sperat a Dalmatis, Hungaris, & Illyrico, a Germanis non sperat. Idem magnas Italiae opes ac soli fertilitatem inhiat, horridum Germaniae coelum refugit. Vbius potior illi quam hic lucra diuinae spes. Atque igitur durius habebit eos victor ille, qui se minoris rediment. Sane praedae vbertas victoris iram lenit, qui tanto minus occidet, quanto spoliis amplius consequi licebit. Satiabunt haec hostile avaritia, & quorum pecuniam abstulerit, facile vitam sinet. Nostri quid aliud petit, quam vitam, quam sanguinem? Adde hoc, quod non illi minus quam terrarum orbis persuasum est, bellicosissimam esse hanc nationem, gentem indomitam, inuincibilem. Nolit igitur superesse quos timeat. Nolit viuere, a quibus sibi metus sit. Nolit perniciem imperij sui incolumem esse. Voleat hunc erutum periculum suorum fontem. Voleat hanc extirpatam calamitatem suarum radicem. Et ubi semel quod deus auertat occidere in nobis ceperit, non cessabit, donec usque suppetet cedi materia. Non patietur remanere malorum suorum semen. Auferet omne timoris sui fomentum. Extinctum volet a quo, si maneat, metum sibi futurum sentit. Quam obrem, ut prius monui, non sic putate illum venire ad nos ut imperet, venit, venit principes ut occidat, ut iugulet, ut interficiat, ut excarnificet, ut ex nostro interitu voluptatem capiat, quandoquidem ex victoria fructum non sperat. Venit, ut nos pessundet, nostras uxores ludibrio habeat, nostros liberos stranguet. Venit prohi Christe, ut totum penitus Germanicum genus extinguat ac deleat. Ille principes ille, qui non pueris, non senibus, non mulieribus, qui parit. Natum ante ora patris, patrem qui obruncat ad aras. Qui sepius palis infantum corpora suffigit. Qui e pregnantium matrum vteris, nondum natos excindit foetus. Qui in omnes omnis sexus ac etatis nouissimum crudelitatis exemplo grassatur. An vobis excidit qualis illa fuerit Constantinopolitana clades? misera captiuitas? luctuosum exitus? Et non adhuc recordamini multarum in Europa ciuitatum, quas partim nostra, partim adhuc patrum nostrorum memoria debellauit hostis? Ne vero ex illa Sulthanici belli fama aliquis

putate fictum. Nimis vera sunt oia. Quodam etiam veriora quam in
 nostram cadit fide. Nimirum, qui quod dubitari non potest quam sit
 pudendum, Turcas tamdiu tot nos cladibus afficientes, non noui-
 mus, nedum quare gerant magnificimus. Quibus dum hic oiciamur
 omnia foris incognita sunt. Qui dum omnem domi aetate agimus,
 ubique Germanos esse arbitramur. Quorum ciuitati ac mansuetu-
 dini, illa penitus ignorat barbara feritas. At ille sic natus est, sic al-
 tus ac educatus, sic assuevit, ut occidat, ut torqueat, ut supplicio
 afficiat. Semper humanum sitiens sanguinem, semper cedens ac tortu-
 re famelicus. Qui ut manifestius habeatis qualis sit, & quam non
 possint per naturam, si velint, misereri Turcae, domi inuicem ordi-
 untur cedem, frater fratrem, ac fratris aut sororis prolem interimit,
 filij patres, rursumque patres filios obtruncant. Breuiter, patrium
 illis est, ne quos sui sanguinis superstites habeant. Institutum est enim
 Turcarum, ut cui regnare contigit, omnem in uniuersum debeat pro-
 pinquitatem. Ut rectissime senferit, qui dixit, foelicius apud Tur-
 cas seruum quam regem nasci. Igitur, cui parceret, qui suo non parceret san-
 guini: aut quem seruatum ex hostibus vellet, qui suae domi, ex suo ge-
 nere ferre neminem potest. Denique vili suspicio est, mitis fore eum
 victorem, cui cum ingenuum est acerrimum aduersus Christianos odi-
 um, tum vel maxime studet eos perdere, a quibus perniciem ipse si-
 bi prospicit. Adeo omnia nobis a Turcis infensa & atrocia im-
 minent. Neque ego finem nisi me non auditis, vllam putare vos hu-
 manitatis aut dexteritatis in hoc portento micam residere. Ita ut si
 vincat (vincet autem dubio procul, sic expeditus, sic paratus, & exer-
 citus, nisi vos celerrime in medium consulitis) actum de nobis, actum
 de imperio, actum principes de religione putet. Quare vos perue-
 lim integra adhuc re quid fieri oporteat decernere. Altera pericu-
 li pars intra Germaniam nobis obuersatur, magnam & ipsam malum.
 Quod cum manifestius sit, quam ut oratione explicari velit, paucis
 tactum mittam, si vos prius monuero, ut illam tertio ab hinc anno
 apud Vuyrtenbergenses ortam coniurationem, in memoriam reuocetis,
 Quae cum ex eadem causa, qua nunc quorundam animi incitantur
 prouenerit, ac vnus non ita magni territorij fuerit, & tamen in-
 gentem oibus metum pepererit, quid futurum putatis, si (quod deus
 prohibeat) egentes isti, quare permagna vndique turba est, rerum pe-

nuriam conquirentes, non esse bellum clamantes, vestra principes
 desidia accusantes, rerum gubernacula contumeliose criminantes,
 inconsulta plebs, furiosa multitudo, insanum vulgus, si tales incipit,
 ista ex causa, sic incitati, ad aliquam coniunctionem, illud, quod diu-
 iam agitant, consilium perduxerint, quam cladem, quas strages, quam
 vastitatem presumere licet? Profecto non cum solis Turcis bellum
 nobis est. Quamquam si vos vultis, cum solis. Nam quod nos hic vr-
 get periculum, si hostibus obuertamus, omnem semel metum, omnem di-
 scriminis suspensionem e medio sustulerimus. Quae cum ita sint, ac
 vos abunde intellexisse putem, quam sit necessarium hoc bellum, quam co-
 actum. Deinde quales gerendi occasiones. Nunc in id intendite
 quod secundo loco proposui, quo consilio rem pulcherrimam ag-
 gredi liceat. Quod sit remouendum obstaculum. Quam e medio to-
 lere oporteat difficultatem. Denique ad hanc expeditionem quid reg-
 ratur. Et quomodo quidem possit hoc bellum facile geri, duabus
 praesertim in rebus versatur, Communi concordia, & ut vnanimi-
 ter imperatori pareat Germania. Nam quod tertio loco querat
 aliquis, unde commeatus suppetat, minus sollicite ago, certum si
 haec duo, quandoquidem ea maxime a vobis desiderant, praestiteri-
 tis, non defuturum in alijs consilium. Quod sic habente, Considerate
 oro ac perpendite, quam nullo negotio, quantis bonis fundamenta
 iacere liceat. Qualia sunt enim illa quae vos dissidere faciunt? Non
 ne qui vestrum maxime iniuria se affectos volunt, aliquid de finibus
 sibi suis detractum querunt. Atque hac fere causa potior ac ma-
 ior nulla est. Reliquae viles, contemnendae, & quae nihil momenti
 habeant, quod in magni viri animum cadere dignum sit. Nimirum inu-
 tili ambitione vos ab amicitia, ac mutua charitate abstrahente.
 Nam ut ista preclara dicatis, ac ferro & igni persequenda pute-
 tis, quod aliquis praetextit ius sibi suum detractum, in suam ditionem con-
 cessum. Quod alius arguit temere se rebus immiscesse alienis,
 alius turbatas sibi possessiones clamat, pullatam villicam, ac homi-
 ni vim illatam quam nisi vlcisci ipse vltro cupiat, ille ne querat quod
 dem, ut inquam huiusmodi preclara sint, & ob ea vindicanda coe-
 lum terrae vos miscere conueniat, haec quomodo ferentur di-
 ctis, ob preceptum inanem titulum, ob superiorem petitem in
 confectum locum, ob aliquod arrogantius prolatum verbum, ob eam

quæ ex stematū iactatione oritur offensionē, oīa ferociter agit
oīa hostiliter: oīa crudeliter: Audite me igit̃ non inuoliter mo-
nentē, nec penitus ignarū, de vobis Germaniæ vulgus quid senti-
at, quando quidē audio quid loquat̃. Sic pallim aiūt. Ferre pos-
sumus vt nobis imperent isti, vt nos cōminuant, vt destruant, fer-
re non poterimus. Aliquādo quosdā petemus fontes, vnde ista
emanant exitia, Aliquādo contra morbida capita, vnde isti de-
scendunt pestilentes morbi, vi ac violentia insurgemus. Quando
quidē pereundū est, mali solatiū erit, vna cum his qui perditōis
causa fuerunt, perire. Hæc illi quidē loquunt̃, ac versor ne qui
sint, qui iam facere quoq; si possint, velint, qui in vos durius cō-
sulant, qui ad vltima adspirēt. Quāobrē tempus est principes, in-
ternas cōponere lites, ac penitus extinguere, & cōtra Turcas hos
animaduersa occasione, alacriter nos inuadētes aliquid aggredi.
Tempus est in quā, cōcorditer mutua nos ope tueri, ac imminen-
tem nobis pernitiē propulsare, ne ad extremā acti necessitatem,
nō iam quo eamus, sed quō maneamus quærere oporteat. Id est
non consulere quē aliquē bello impetamus, sed quē admodū mi-
sere afflicti, ac ad vltima coacti, salutē inueniamus. In summa,
tempus est aduersus eum, qui postq; maximā imperij partē no-
bis ademittit, nunc vitā petit, ac vniuersę Germaniæ excidiū molit̃-
tur, experiri, facile hoc fiet, si voletis. Ac nisi hæc sint impedimen-
ta, nostro etiā cōmodo, nostra laude, ac gloria fiet. Cum possitis
igit̃ minimo negotio maxime vobis, maxime omnibus prodesse
quæso in cōmunē redite pacē, ac istam tot bona secū afferentē
concordiā amplectimini. Quæ vt cognoscatis, q̃ vos deceat, cre-
do me cū sentitis, nusq; magis cōuenire tranquillitatē esse, ac mu-
tuam vigere dilectionē, q̃ inter affines & cognatos primū, dein
de ciues etiā & populares. At tota Germania, vt neq; ciuitatē in-
tueamini, neq; popularitatis respectu ab illis pestilentibus discor-
dijs abducamini, q̃ lata est, q̃ ampla, ac populosa, vna quædam
semper affinitas fuit, vna cognatio. Sic cōpertū est enim indige-
tes esse Germanos, nec vllā aliquando exterarū nationū, mutan-
di domicilij causa, huc immigrasse. Et sunt qui ab hoc Germa-
niæ nomē a latinis inditū putēt, vt Germani quasi fratres dicant̃.
Quicquid est, vnanimi inter historicos sensu conuenit, semper
hanc

hanc nationē sibi constituisse, ac ab se pependisse, ex seq; propas-
gatam, neq; vnq; exterarū gentiū permixtione infectā. Quæ pu-
ritas, quæ germanitas, apud nullos, qui quidē cogniti sunt, po-
pulos, ita cōseruata est vt nō aliquādo res simul ac homines mu-
tarent. Cui rei documento esse possunt, finitimi maxime nostri.
In Pannonias transferunt Hunni, & Scythę. In Sarmatiā Getę
& Daci. Ex nostris vero, vt nunc, hominū olim multitudine, ter-
rę fecunditatē superante, migrauerūt aliqui in Gallias, & mul-
ti ac sepe migrauerunt, alij obinuerunt Hispaniarū partē. Lan-
gobardi nostrū & ipsi genus, non pessimā Italię portionē, pul-
sis qui incolebant, habitandā acceperunt. Saxones & Scotti Fri-
sannia. Vindelyci, Sueui, & Norici, quicquid iuxta Athesim ad
Tridentū vsq; est. Tum maiorē Illyrici partē, & quæ in illis Al-
pibus incoli poterant. Præterea in Italiā transferunt Cręci &
Galli, rursumq; in Gręciā Galli. In septentrionē vero, quantū ter-
rarum in ipsā vsq; Scythiā nobis accreuit, ac a nostris incolit̃
hominibus. Tam varie in propinquo mutantibus se rebus, vna
hæc natio, q̃lis ab initio fuit, ita mansit, vt hodie vltimus quisq;
ad primū aliquē referre possit suā, si velit, originē. Nunq; enim
apud nos confederunt exteri. Nunq; alicuius nationis huc semi-
nuit superfluitas. Verū vt obtinuimus, ne quis nobis extern⁹ im-
peraret, ita factum ne qua aliunde iactata gens, hic sedes figeret,
hic domiciliū locaret. Adeo, vt perraro etiā externa sibi cōnubia
maiores vestri principes, quo ne illa vitiares Germanitas, admise-
rint. Quæ cum proposita vobis habeatis, operā non dabit̃, vt
qui hanc rerū primordio coniunctionē in hoc vsq; tempus de-
duxistis, semper ciues, semper populares, imo semper cognati,
semper fratres, domesticę concordie præsidio, non solū ab exte-
ris tuti, sed orbi etiā terrarū formidabiles, sitis. Aut siquid ante
hæc erratū est, quod mutari non potest, cōpensari potest, ac resar-
ciri, nunc in magna rerū necessitate, non omnibus depositis pas-
sim simultaibus, offensis, ac inimicijs, vnanimi consensu Tur-
cis (qui si hæc desit, quā ex vestra dissensione operiunt̃, cecasio,
frustra in nos impetū fecerint) obstitetis. Sed vt nulli sint Turcę
vt nullus aliunde metus, tamen ipsi Germaniæ opus est concor-
dia principū. Quā nisi statim obtinuerit, suis ipsa peritura virib⁹

est. Atq; hoc quis non sentit, qui modo videt, vestrū quotidie aliquos triuolis ex causis, mutuas incursiones facere: pecora abigere: villas ac vicos exurere: agros populari: segetes obterere: finitima quęq; vasta reddere: Iam etiā vrbes obsidere ac expugnare & quasi Turcarū regiā ceperint, sic intra Germaniæ nonnunc oppida igni ac ferro grassari: Nec a me tamē dici ista, quasi oēs vos traham in hanc culpā putetis, aut de oibus sit hęc fama. Id quod semel prefatū esse satis volo. Omnino sunt qui hęc faciāt aliqui, Et qui (sed venia dicto sit) discordijs ac seditiōibus, miro studio & apposita diligentia dant operā. Qui rapiunt, ac diripiunt. Per quos fit, vt, quod iste Maximilianus summo conatu prohibere studet, ne vnq; latrocinijs non abundet Germania, vt de uastetur patria ac cōminuat. Vt tranquillū sit hic nihil, oīa turbis ac tumultibus plena, Quā indignitatē si qui exteri inueherēt, parati essemus atrociter vlcisci. Nūc cum his authoribus destruamur, quibus defensoribus tutos esse oportuit, cōtinemus nos quidē, sed tamen nonnihil sepe per impatientiā mullitant, quibus liberior est natura. Atq; aliquem nonnunc exclamare audiamus, Istud vero est ouili lupos p̄fici, capro vineā, capro hortos cōmitti. Quosdā his atrociora. Quæ cum eo tendant, vt nisi vos istū emendetis statū, a vestris vobis periculū sit, desinite tandem inuicem vos collidere. Desinite nihili cōtentionibus Germaniam perdere. Atq; hic nisi me auditis, vos inq; qui hęc facitis, nisi me auditis, vereor ne aliquid se indignum videat hęc natio. Sed audite quęso, ac in viam redite. Et nisi mox oīa vobiscū reuulsis, aliquando, reip. oculos ac manus admouete. Nā vbi (quod deus prohibeat) in illā vulgi secēssionē res inciderit discrimen non erit, nec ratio habebit, quantū quisq; aut omnino q̄s nocuerit, vel in quē experienda vltio sit. Cum nocentibus innocentes petentur, & nullius habita ratione, per insaniā passim feriuntur. Id quod cauere vos oportet, ac in publicū consulere, & ad in gratiā reditū hortari, ac inuicē aliquid cōcedere. Quod si adeo necesse non esset etiā, magna tñ cū oīm vilitate, vestra laude fieret. Quid nī? Cum nefas sit rem priuatā publica potiorē ducere ac vestra dissidia huiusmodi sint, vt domestica cuiusq; aut inanē etiā ambitionē referant, interim quicquid ex quauis parte perit,

publico pereat, quicquid vni detrahitur, omnib; detrahatur. Ita eritis inuidia excēcati, ira immutati, ambitione peruersi, aut ita laudis ac bonę opinionis contemptores eritis, vt non aliquando sentiat quid vos deceat: Et decet vos ob publicā vtilitatem, ob cōmune bonū, domesticas deponere similitates, oēm inter vos abijcere offensarū recordationē, nulli suā inuidere fortunā, integritatē pacē accersere, publicā concordia amplecti, multa inuicē condonare, multa remittere. Videtis eos qui multa alijs cōcedūt etiam de suo, & qui nonnunc prece ac precio pacē emunt, plurimū interim augeri, plurimū discere. Hoc exemplo, vt publicis consultū sit priuata cōtēntie. Quancū quo consilio, sua cuiusq; magis florebit, magis aucta ac amplificata erūt, q̄ si publicis studeatis omnes: Nonne vestrū nemo est, qui alij noceat, q̄ sibi prius ipse nocuerit? Ita nihil fructus cū habeant vestre cōtentiones, plurimū calamitatis ac miserię afferunt, nonnunc plus his, qui contumacius bello student. Si igitur non solum non accrescit inde vobis aliquid, sed decrescit etiā nimis, & si, quod Germania perit, omnis in vos culpa rejiciatur, quæso tandē respiciete. Vnius arboris rami estis, vnius corporis membra. Patiēmini nobilē stipitē concutientibus se inuicē ramis sūto nudari honore suis priuari fructibus: Probabit si in egregio corpore mutuo conflictu intereant membra: Quid aliud sibi enim vult istud vestrum dissidiū, q̄ si manus manui, pes pedi, aut caput ventri bellum indicat, vel in illa arbore, si ramus ramū inuadat ac abrumpat, vt arbor truncus sit, & corpus cadauer: Quęso illius memē tote Menenij Agrippe Romani, beneficio historico: non in cogitū vobis Apologi. Dixi iam semel ac iterū, quod vni vestrū auferatur, omnibus auferatur. Singulorum malum, commune malum est. Proinde vt audacius loquar, desinite inutiliter disceptantes publicum minuire bonum. Desinite inter vos rixantes vexare Germaniam, perniciem inferre patrię. In summa desinite in causa esse vt pereant Christiani. Iam hoc nifi facitis, nisi huic parētis monitioni (neq; enim meo nomine dico, vno ista omnium Germanorum ad vos clamore perferri credite) nisi nos quorū membrorum capita estis affligere ac perdere desinitis (dico

venia vt prius vestra, & illis dico, qui huiusmodi factorum cōscij sibi sunt) videbitis contra suū aliquando caput quāsdā manus, quosdā insurgere pedes. Et tunc vos quidē tanti mali auctores, quod excitatis, vestra ruina aletis incēdēt, ac simul ipsi cōflagra bitis. Vnā hīc aures vestras, nescio, quā iam olim cēra, quo bis tumine obthuratas, pio hortatu penetrē. Fortissimi viri, nobilissimi principes, ne intereat Germania, ac in ipsa vos Germania, ne res Christiana funditus ruat, ac ei vos ruine causam pręstetis, quęso deponite similitates istas, quę vos publico iuolunt odio. Istas coercete iras, quę furoris causa vulgo sunt. Ambitionem constringite, quę in cōmune expaciāt malū. Compescite intestina bella, ac istos intra patriā ne alite tumultus. Aut si libet bellū gerere, & quiescere non libet, si animus irasci, litigare, præliari, tumultuare, atq; adeo insangre si animus gestit, causa est, occasio est, vt honestissime possitis, vt vestro, vt cōmuni totius patrię, vt oīm Christianorū cōmodo, illam irarū ac similitatū tot iam annos confluentē in vos lernā, eluatis. Foras enim ista euomere conuenit. Quod nisi facitis, & intra vos grassandi finem facitis, non feret populus Germanus, qui sic imminuit, sic affligitur, sic pessundatur. Non feret inquā, sed vult suū incōmodū, quandoquidē hinc prodijt, vestro resarcire malo, & timeo ne maximo malo. At fingite mitius cōsulturā inconsultā plebē, ac si quā in vos cōiuratio moueat, si quis tumultus insurgat, fore, vt ad conditiones adigamini, fore, vt quędā quibusdā morbis medellę apponantur. Tamen amarulentū erit hoc remediū, mordax & doloris plena medicina. Quando igit per vosmetipsos conualescere vobis licet, ac secū habet quisq; medicinā, vt non opus sit aliunde cū dolore aut molestia accipere, vt consultū sit vobis, in publicū consulite. Vt vos seruetis, nostri curam agite. Maxime vos petet, ac acerbissime feriet, vnde, vnde illa ruat tempestas, illa decidat procella. Quod si nullo publico malo vestra essent dissidia, tamen quia turpe est, inter Germanos externo lacessitos bello, ciuiles esse discordias, intestinos excitari ac alii tumultū, ne cōmittite, vt a vobis publica prodijisse turpitudine putetur. Nam si turpia sunt hęc, quacūq; ex causa, aut cuius cuius viaio proque niant, quanto turpiora censenda sunt, vbi a Germanię principa

tu, atq; a nobili illius splendori corporis capite, q̄ si aliunde descendant: Nullus magis deformat, q̄ qui faciē inuasit morbus. Ne mihi irascimini, ne molestius ferie, sed ciuilitate accipite, in vobis quę insunt vitia, maxime nos dedecent, quandoquidē isto censetur capite, ab hac spectamur faciē. Ergo igit resipiscite, ac ne omnes pereamus, vos seruate. Conualescite capita, ne omnia vniuersim cōmoriānt membra, ac illud ne intereat corpus, Vos boni ac mali omnis fontes & origo, alio iram, alio discordiam, ac lites, in nos pacē spargite. In nos quietē ac mutuā dilectionē emittite. Donec enim istis vitijs operā datis, omnes sibi licere putabunt, vim inferre, iniuriā pulsare, aliena rapere, Atq; hinc mutę direptiones, latrocinia, cedes & o patria nihil in Germania fidum, nihil tutū. Vbi locus est ad quendā quasi priuatū mūm vestra venia, dolorē descendere. Male audimus a quibusdā equites Germani, in raptos exclamantibus. Non patrocina bor crimini, a quo longissime semper abfui, a quo abhorruī, quod de restor, illos tamen, qui sunt non patiar alijs molestos esse, & festuca quęst onē mouere, priusq; de criminis causa, & illa in oculo suo trabe pertractatū fuerit. Quid dicā? Multis certe vobis hęc agenda causa erat, sed dicam breuiter. Quia ex principibus sunt, qui rapiunt quidā (quo alio enim verbo vtar in retali) qui rapiunt inquā, atq; in illis nos exercent rapinis, & quia in aliorum inuidia, alij ad latrocinia cōnuent ac alunt ipsi latrones, deinde quia non gerit bellū foris, vt sit quo semulti egentes sustineant, quoniamq; nonnunq; nobis quoq; per vim auferunt potentiores, quoniam ista inq; fiunt, & docemur & cogimur latrocinari. Atq; iccirco minus erramus nos, q̄ exemplo erramus. E vobis istiusmodi causa malis prouenit, huic incendio fomentū suppetit. Quod si detraxeritis, omnia confestim sana erunt, oīa integra. Penes vos est, salua oīa velitis, an perditū ipsos vos ire iuuat. Sed quis perditioni modus? Quin reditis in cōmunē gratiā, ne frustra ille monuerit, qui dixit, Concordia paruas res crescere, discordia magnas facile dilabi. Non hęc sunt vobis irarū causa, quę non vel vno quopiā amico colloquio tolli possint. Quędam vt dixi inanis ambitio est, quę vos dirimit. Cui quęso vel ad tempus resistite. Magni est animi, imperare affectibus, ac ratū

nis ductu agi, nec ferri cupiditatum raptu. Erigite vos, ac altius
rem introspicite. Nihil tale inuenietis, si vel ex voto illi ambitioni
respondeat deus, aut fortuna, quod cum huius concordiae bo-
no conferendū sit. Dixi vnius corporis membra esse vos. Date
operam singuli, ne quid a quouis morbi in vniuersum proficisc-
catur. Atq; ibi ambitiosos esse vos maxime velim. Quid salubri-
us enim huic imperio, id est corpori nostro, q̃ si vos vt principa-
lia membra, circa cōmunis salutis curā ad emulationē vsq; con-
tendatis? Et faxit deus opt. max. vt isto vos aliquando teneri stu-
dio videā. Tunc sanescunt enim quibus vos morbū induxistis.
Tunc ista sibi constabit Resp. Videtis humanū corpus vt labo-
ret, nisi quodq; membrū suū faciat officiū? Sic in imperio est,
cuius vos consiliū ac senatus estis, qui nisi recte consulatis, iam
ista soluetur compago, ad quam seruandā, opus est summa
coniunctione, quam, oro, omnes appetite, omnes accipite. Hu-
mani quoq; habitudo corporis ex rebus constat maxime discor-
diis, sed quę coniunctionē patiuntur. Qualis enim temperatu-
ra ex humido & sicco? Rursumq; frigidū & calidum q̃ apte ibi
conuenerunt? Atq; hoc natura dedit, quā quia bestię quoq; ra-
tionis inopes sequuntur ducē, agite aliquid hominibus dignū,
nedum principibus, vsurpate. Vel in odiū Turcarū, quibus ista
dissensio vsui maxime est, conuenire vos iuuerit. Profecto enim
vt dissidenubus vobis magno illi fruītur cōmodo, ita non igno-
rant quid se consequat, si quando vos deus aliquis coniunxerit.
Quam apte igitur in hos contulerimus, hanc concertationē hos
tumultus. Atq; ita nos Christus amet, vt hoc consilio, totā illam
barbarorū colluionē pessum dederimus. Nam si me auditis,
neq; contemni a vobis Turcas volo, neq; timeri, conscius mihi
quid possit Germania, si velit experiri, ac viribus vti suis. Sed
opus est sobrietate. Opus est consilio. Opus assiduitate. Totā
annos contra Turcas mouemus, sed quia nullo consilio, nulla
ratione, nusq; promouemus. Quippe dum nos cruces suffigi-
mus, ac virum bello sumptus colligimus, dum exercitū param-
dum ambitiose, quis terra mariq; copias ducit, querimus, dū
in medijs illis consultationibus ad priuatas contentiones, ac do-
mesticas discordias, & illas friuolas descendimus lites, interea

hostis fretus consilio opibusq; suis, nostra vero vsus desidia, ex
Asia in Europā, iam ex vtraq; in Africam transt. Sed bene agi
Salua nobis res est. Consistet enim. Iamq; tot rite peractis quies-
cet. O consiliū. O prouidentia. Non quiescet, odit enim tran-
quilla omnia. Non consistet, nulla enim fortuna contentus est.
Non fert ocium illa natura, non fert pacem. Si ferre posset, ante
tulisset, quando non erant tot opprimendi nos occasiones. Iam
certum illi est, intestinis nos distractos tumultibus inuadere. Iā
sperat totā in nobis absolueri Tragediā, ac pulcherrimis ceptis
& iam vltra medium quoq; perductis, colophonē imponere,
ac omne tandem absolueri negotiū. Nisi adhuc dubitatis, quos
spiritus agat, ille tot nationum victor iuuenis, tam numerosis co-
pijs, tanto auro, tam paratis omnibus contra nos instructus.
Sed vt ille magnifice omnia, quędam etiam non prudentissime
sibi proponit, ita si per vos licet, statim omne a nobis periculum
depellemus. Magno fateor negotio euellitur annosa arbor, &
quę iam altissime suas fixit radices, Euellitur tamen. Sic Turcę
quanquam latissime imperant, ac in omnes necessitates abunde
instructam exercitum ducunt, vincibiles tamen sunt. Et nisi me
omnia fallant, non difficulter etiam, modo concordēs eamus,
modo inter nos haud disceptemus. Id quod in vobis quia situm
est, prestare, nec victoriam impedit principes pulcherrimam,
fructuosissimam, sanctissimam. Vestra potissimum causa agi-
tur vestra existimatio, vestra dignitas, quam quęso defendite ac
conseruate. Nemo fortis dignitatem nisi cum vita simul amittit.
Et videtis vulgo infames, qui existimationē neglexisse deprehen-
si sunt. Quę vestra fortuna est: prospicere debetis, ne quid in
vos sinistra rumoris congruat. Et prospicite o principes, Remitte-
rite iniuicē iniurias, condonate offensas. Prestet publica utilitas
priuato cōmodo. Ne finite ob paxillū domesticę iacturę, si mo-
do iactura inest tantū publicū impediri bonū. Recordamini vos
Romanis successisse principibus, nimirū Romanū penes q̃s im-
periū est. At cōsueuerūt illi, non sic ab hoste lacescēt, toties a suis
rogati, bellū gerere. Statim accepta iniuria cōsueuerunt. Et sepe
prius quam plebi auditum esset hostis nomen, cum surdis vo-
bis tot iam annos, eandē cantilenā occinet populus Germanus.

Atq; hij quanti quanti fuerunt, a nostris maioribus bellū infes-
rentes, strenue repulsi sunt, ac armis petiti etiā, & vt hīstoriā me-
morant, in sua Italia petiti, ac superati. In hoc rerū fastigio cū si-
tis collocati, his maioribus progeniti, tot annos patimini, omnes
domi ac foris homines, quibus auxiliū a vobis nullū est, quia la-
benubus rebus non succurritis, quia vestros, quia imperiū, quia
patriā ac religionē negligitis, vestrā vobis opprobare desidiā ē
vestrā ignauitā. Preter dignitatē est ista vos audire (sed audietis,
donec non illā veterē deletis maculā) quē vt vos audire possitis
nos non poterimus. Creditis enim non molestissimū nobis acci-
dere, si quis apud exteros, vestra nobis vitia, id quod frequenter
conūgit, obijciat. Quam inuitus namq; audiui in Italia, Tales
nunc habet Germania principes. Et sciebant illi quā hic ageren-
tur omnia. Ac penitē quomodo tota se haberet Germania. Quē
conuiuia, qui lusus, quē & q̄ securā cōpotatiōes. Tum si quan-
do in cōclū coiremus, q̄ id prepostere ageremus, ijdē illi com-
pertū habebant. Erubui, quandoquidē vt erant agnouī. Ita res
habet enim. In ludis alacres sumus. Vbi seria tractanda, deside-
mus, ac refugimus. In rebus non necessarijs egregie exercemur.
Vbi seruanda quā imperij sunt, vt ne dicā illud (quod nemini
vestrum curę hactenus fuit) augenda, vbi defensiva religio, p
pugnanda patria, nihil studiū, nihil operę conspicit. Ita semper in
anis nostra est fortitudo, inutilis vigor, vt nos exteri athletas esse
bonos concedant, strenuos bellatores vsq; negent. Quanq; vt
iterū vobis aures vellā, nulla ibi militū culpa est, plurimā ducum
Robustissima est per Germaniā iuuentus, ingentes animi ac ve-
ræ gloriæ auidi. Nemo preit. Nemo ducit. Sic iste perit vigor,
ista languescit virtus, ac ipsa se extinguit, in obscuro mitescens ar-
dentissima maximarū rerū gerendarū cupiditas. Proinde qui iu-
cunda hactenus edidistis spectacula, iam etiā vtilia ac necessaria
edite. Ac illas in Turcarū pectora serio confringite hastas, qui-
bus in ioco & ludis mutua incursiōe vsi estis, bello quidē specta-
culo, sed nullo vsu. Eodē negotio decus parabitis ac gloriā ac-
cersetis quo inanem hactenus plausum captastis. Delectant ista
quidem, & a nostris maioribus inuēta sunt pugne preludia. At
vos q̄ diu preluditis aut quando satis exerciti estis, vt aliquādo
pugnemus

pugnemus aduersum inimicos. Petit a vobis fructus. Nam q̄
ad voluptatē pertinent, abunde tam tulimus. Miscere illa, ne sem-
per ludat, semper iocetur Germania, sed aliquando iui similis sit
at. Delectant cibi qui dulces sunt, iidem salubres, simul iuuant
etiā. A viris non magni fiunt vnguenta quē olent tantū, nisi &
salutare quid afferant. Contemnendę plurimū sunt vires vestre
si exercendis lusbis tantū, non etiā tractandis serijs vigent. Ac pa-
rum gratiē habēdū nature, si ludicris istas procreauit dotes. Sed
non voluit illa vos ludere, aut tantū ludere. Maximas res gerere
voluit. Et ideo istā dedit, inter omnes mundi nationes, specios-
sissimā ac in omne robur cōpositissimā membroꝝ habitudinē.
Ob quod vos beneficiū gratos erga illā esse decet, agentes aliquā
aliquid vobis dignū. Cur enim ista fortia brachia ludere videm?
cū Turcis luctari non videmus. Cur tot armorū genera, quibus
inueniendis vnice Germanorū pollent ingenia, in circo & thea-
tro spectamus, contra Turcas non spectamus. At venandi etiā
studio tenemur. Propius iste quidē ad virtutis laudē accedit la-
bor. Sed non hoc ista sibi tempus spectacula poscit, Aut non to-
tum in hoc euum consumere oportet. Nam dum nos syluas per-
agramus, Turcæ regna petunt. Dum nos apros & ceruos, illi vr-
bes ac arces illaqueant. Et vt intelligatis, quāto prestantiores no-
bis Turcę venatores sint, dum nos imbelles lepores, fugaces da-
mas insequimur, illi amplissima ac opulentissima interim Asiæ
regna ceperunt, Africę laqueū induerunt. Magnā europę pariē
irretitā tenent. Audemus cum ista venatione nostra cōferre stu-
diā. Audemus fructuosō isti ludo steriles nostros cōparare la-
bores. Turcę bella gerunt nos ludimus, Turcę regnant, nos cū
feris conflictamur. Turcę triūphant, nos conuiuia agimus. Ec-
quis ludendi modus: ignauit, vanitatis ac desidię finis. Quanq;
vtinā ista qualiacūq; sunt potius ageremus, q̄ quā paulo ante
dixi, quibus in exitiū Germaniæ exercemur, quando dirptioni-
bus operā damus, quādo incendijs, deuastatione ac cēdibus in-
uicem nos consumimus. Nam vt nunc sunt studia, aut nunq;
aut prepostere fortes sumus. Et tunc quidē animi nobis tumēt,
vires ostentant, cum Germani Germanos perdimus. Sed quan-
to magis oportuit perpetuo ociari, q̄ sic obire negotiū. Annis

superioribus deuastata est Bauaria, Afflictae, Brabantia, Geldria, Frisia, & Holandia, atq; in his patrie cladibus inuenti sunt, qui gloriam quoq; affectarent. Quasi vero magnifici sit, patriam vexare, Germaniam intestinis ac ciuilibus bellis inuoluere. Et multis sic putabant. Adeo veram gloriam non sentit hoc tempore Germania. Et similes mihi vident istiusmodi affectus, quibusdam cibis, qui vt perhibent medici, nullas corporis partes neq; augent neq; conseruant, ventri modo inflatione faciunt. Nam quidam sunt homines, qui vt nulla honeste laudis cupiditate tenentur, ita circa res friuolas & inanes ambitiosi sunt, illis ignauis canibus si miles, qui domi aduersum cicures audent, in sylua ne lepore qui dem allatrant. Nam vbi nefas est, gloriam affectant, vbi decus, ibi vero obdormiscunt. At magnifice de his loquuntur alij. Et adulationis studio, Arma virumq; canunt, & inuictos predicant, Quos ego iubeo ista abstinere magnificentia. Stultum est enim antequam his usus sis, arma iactare, vires ostentare, ac inanes proflare fumos. Cerui quoq; cum cornua habeant, & velocitate polleant, nihilominus a minutis expugnantur bestiis. Nunq; sic nos timebunt Turcae. Res enim magnas sciunt consilij geri, sciunt concordia & consensu, ac erga duces obsequentia. Quae donec a nobis absunt, desinite vllam putare tam imbellem nationem, quae nos timeat, immo vero, quae non aliquando oppugnare audeat. Neq; tamen dubito principes maxima interim vobis aliquos promittere, vt simile quiddam contingat ijs, quae in somnijs videmus. Vt enim maxime distantia, breuissimo ibi momento coniuncta habemus, neq; vllam locorum aut temporum differentiam spectamus, ita illos credo in medijs istis copotationibus, in conuiujs ac choreis, aut si quando robustius iocantur, in venationibus subigere Turcas. Asiam diripere. Syriam ac Iudaeam in potestatem redigere. Nec moram ibi vllam, aut regionum longinquitatem, vel diuturnam nauigationem, ac maxima itinera, aut plurima terra marique discrimina, & quae obeunda sunt pericula, in rationem vocare. Sed quo eos leuissimus quisq; mentis flatus adigit, eo omnia colligere. Inde omnia in spem ponere. Verum nihil ad rem. Quandoquidem non a stertentibus vinci posse creditur, qui vigilantes quoq; oppressit. Nec fore vt ebrii superent, a quo

sobrii victi sunt. Aut a venatoribus vt debelletur, qui bellatores contriuit. Deniq; quis sperare audet eos, qui leui quadam mentis agitatione, ab infimis ad summa transiulant, atq; e terra statim caelum contingunt, rursumq; vbi volunt, inde huc demigrant, id est, nihil prouide, nihil ex ratione, sed omnia stupide proponentes, illud facturos, quod acutissime ingenij nationes, maxima praeditae sapientia gentes, summa industria atq; optimis consilijs non potuerunt. Adeo nobis consilio opus esse puto. Qui cum videamus eos qui in tenebris, aut qui oculis capti errant, si quando pulsati ab aliquo fuerint, in incertum manus porrigere, ac impetu ferri, sed nihil agere, nobis aliquid pollicemur, quod nulla prius ratione concepimus: nullo prosequimur consilio: nulla agitauius prouidentia. Quid, quod omnia pene a nobis peruersae agi video: in conuiujs bellica tractamus negotia. Vbi (vt nunc) de bello consultandi tempus, ludicra omnia exercemus. Quis nostrum enim, cum vocati simus vt de bello consulemus, non conuiuia hic agit: aleam ludit: aut strenue nonnunq; bibit. Atq; haec cum in nobis spectem, aliquid mihi polliceri debeo, scilicet hoc in bello cessurum, etiam si ab istis moribus ne latum quidam digitum discesserimus. Sperare licet, fore vt nos deus respiciat. In istis certe consilijs, vt nunc sunt, si fiduciam ponimus, funditus perijmus. Perijmus inquam. Quid rationis enim quid sanitatis inest. Ac eorum omnis ibi culpa est, a quibus perniciosum hoc prodit exemplum. Quid ni? Quorum maxima de his cura esse debuit, hujus re pene perdita, securi agunt. Hi maxime seria, in leuissimum conuertunt lulum. Ac vbi arma tractanda sunt, ibi inter pocula nocturni diurniq; sedent, & interim Astaticos exercitus contemnere audent, ac nobis istas ostendunt imagines, magna quidem ornamenta, sed maiorum principum. Quippe nullo iure virtus hereditaria sit. At si quis fuerit, qui strenue aliquid ipse fecerit, omnia fauoris plena inueniet, omnia laudis. Nam frustra domi stemmata seruant, qui nullo foris praclaro facinore nobilitatem asserunt. Quanquam est honor vetustati generis, sed spe quadam in nobiles coniecta, vt progenitoribus suis fiant similes. Quod nisi contendunt nihil magis gnopere titulis, nihil nominibus diutius mouebuntur homines.

Nec iccirco magnus quisque putabitur, quia aurum habeat, quia purpurea vestiat, quia latellibus stipetur. Foris ista vobis adsunt, & cum antiquis illis coloribus communia. Nam & illi quia vasti, & artificum exculsi, foris speciosi sunt, intus sordibus ac vastitate deformes. Virtute opus est qui claritudinem affectant, hac duce eminere liceat, & egregiam de se famam ad posterum transmittere. At quae in summis hominibus maior virtus, quam pro suis, pro imperio, pro patria, pro religione, ac diis immortalibus sollicitudinem gerere? Porro priuata spectare vilitatem pusilli est, & a magnis rebus, longe absentis animi. Quae non dubito principes quorum pertineat quin intelligatis. Custodiam vobis imperii, custodiam orbis dii commiserunt. Canes imitamini. Nam & illi pro salute ouium anxie excubant de se nihil magnopere solliciti. In omnium oculis vos constituit fortuna. Ad commune vestri spectaculum mundus conuenit. At nemo est quem amemus, nisi amabilem se gerat. Hoc est, nisi aliquid in eo emineat alicuius virtutis insigne. Ac tantus quisque censeatur, quantum se moribus ac animo ostendit, non quantum generis antiquitas probat. Neque id ab re. Nam & vasa, an integra sint, infuso liquore patet. Vos quales sitis, isto imposito onere cognoscimus. Ista commissa cura spectamus. Magnus nemo est, qui non animi virtutibus excellit. Qui a fortuna euehuntur, eorum bona, non aliter quam oceanus, eunt ac redeunt. Videtis istos, quibus vos contuli, colossos, si male librati sint, corruiere. Nihilomagus vos, nisi ab animo vestra pendeat magnitudo consistetis. Vnica istius modi molis bases, virtus est. Atque haec vera fulcit magnitudinem. In hac vera nobilitas radices agit, quae submota, quicquid reliquum est corruiat, ac omnis repente extincta est claritas. Imperitorum oculi vestes, ac reliquum extra ornatum probant, qui sapiunt non perinde iudicant. Nam hi membrorum copaginem, & corporis habitudinem spectant. Sic ea quae a fortuna adsunt, non mirantur, nisi quibus nullum est iudicium. Nam prudentes ab animo aestimant. Iterum, formas qui spectant, nuda petunt corpora. Similiter de vobis sententiam ferunt, non ex istis vos fortunae indumentis censent. Externa sunt enim huiusmodi, & ita adsunt, ut integris vobis abesse possint. At illis animi ornamentis qui eget, solo nomine princeps est, re vera non est. Quare iterum dico, intelligitis, quorsum hic

pertineant. Nempe ut si quis inter vos sit, qui non penitus ipse se cognoscat, quid ista sibi velit persona, quouae in theatro ludi fiant, perdiscat. Deinde ad virtutem, id est proprium & peculiare principis officium nitatur. Praeterea ut vos ad res maximas, quarum gerendarum hoc tempore summa occasio est, adhorter. Quid enim ista finitis rubigine obducta arma? Quid tot fortes animos suum illum vigorem, longa bellorum intermissione finitis perdere? Tempus est, ut habeatur ratio Germaniae, ratio imperii, ratio communis religionis. Atque inibi opus est consilij, sedulitate, vigilantia, labore sobrietate. In summa, opus est, ne quid in vobis discerepet, sed ut omnia conueniant, & concorditer ut rerum curam suscipiatis, ac vnanimi consensu ad finem usque perduratis. Non temere. Nam si in re ludicra musici discordant concentum exigunt, & si quid discerepet, gratiam desperant, in serijs quanto magis opus esse concordia, opus esse coedere & coniunctione omnino firmissima putandum? Quod proxime huc pertinet quandoquidem non minoris id momenti est, eo omnes adnitimini, ut sit, qui cum vbiq; tum vel precipue hoc in bello vnus praesit, vnus ducat, vnus imperet. Cui omnes pareant, omnes audientes sint. Quem omnes vereantur, omnes suscipiant. A cuius imperatis nullus vel tantillum discat. Atque is est communi vestro consensu, simul totius Germaniae voluntate ac studijs iste MAXIMIL. Caesar. Quem quia deus opt. max. ad hoc euexit fastigium, & vobis mentem indidit, ut id boni consuleretis, suffragijsque vestris concorditer imperatorem vobis delegistis, atque ille ita haecenus imperio praefuit, ut eius omnia magna, ac plane heroica, & generosi animi indicia, imperatoris amplitudinis argumenta, perspecta sint. Quaeso imperatorem agnoscite, Et si quid haecenus non pro officio contigit, ac vos intellexistis cuiuscunque id culpa contigerit, ere vestra non fuisse, emendate errorem, expiate culpam. Nihil sine duce geritur. Nullum sine imperatore bellum. Ac magno emptum sibi velit Turca ut vos sine duce rem tantam aggrediamini, ut sine capite membra moueantur. Sine auriga currus, sine gubernatore nauis eat. Scilicet ut vos rectore vacuos opprimat singulos, quos non potuit vniuersos. Nostis illud in euellendis equine caudae pilis Sertorij Romani consilium quid velit. Ita est enim. Si vos

concordes eritis, ac sub duce eritis, nisi omnes a nobis dii, omnis fortuna, oculos ac cor avertat, nihil pro sua spe efficient Turcæ. Qui, contra si dispersos, & sine imperatore, aut cum imperatore quidem, sed cui non pareant omnes, & cuius vilis apud suos sit autoritas, si tales nos offenderint, actum est. Perijimus. Non possum enim contemnere eum, a quo etiam qui timebant, superati sunt. Et sic ut ad Asiaticam militiam, nequaquam nostros comparo homines, neque cum illa imbelli Sulthani militia Germanos confero exercitus, ita non possum despiciere eum, qui qualescunque sint quos vicit, maxima certe ac opulentissima subegit regna, & inde fesse omnia agit, neque cessat, ferendis laboribus patiens, obeundis negotiis promptus & exercitus. Qui iam assuevit vincere, Quem & glorie stimuli, & prede dulcedo, ad omnia belli incōmoda ferenda indurauerunt. Eum, qui qualis qualis est, arma habet, equos, viros, naues, & illud quo omnia hoc tempore expugnabilia videntur, aurum. Iam quantum animi illa addidit Syriaca victoria: magnifici triumphi: superba spolia: Plurimum momenti habet o principes in bello dux, adeo ut sepe desperata victoria solo conspecto duce respirarit, Vt maximi sepe exercitus in fugam profligati, sub imperatoris aduentu, conuersi sint Ille verbis regit animos. Ille nutu affectus suorum moderatur, & vel sola sui presentia vincere facit. Nonne quosdam legistis media pugna agro corpore in lectica productos militibus auxillis animos in tantum ut preter spem vincerent: Prestat hoc obedientia, cuius oportet tenacissimum esse in re militari vinculum. Quid aliud volunt enim illa seuera Romanoꝝ veterum exempla, quam parere duci, id esse vincere: Cui instituto adeo illi studebant, ut eis ingrata fuerit, preter imperatoris scitu parta victoria. Quorum aliqui in proprios animaduenerunt filios, quod iniussu suo vicissent etiam alij ignominiam obuenerunt ipsi, qui strenue quidem pugnaverant, sed non ex imperio pugnaverant. Omnino principes huic imperio imperatore opus est, quem si sui vereantur, magnum id est, si ament etiam, multo maximū. At si iussa faciāt satis. Prospicere hoc vos decet, ne si nūc beneuolis MAXIMILIANI hortatibus, non pareatis, fiat, ut imparatos, ac sine ordine & disciplina diuagantes, inuadentibus Turcis, sero nō

mis gratis, quod bellum ducat, quod copias prestet, Cuius auspicijs i hostes pugnet. Oues quoque pastorem minus sequentes, ubi disperse fuerint, difficile congregant. Eadem irrupente lupo, repetere quod ac vitro, sed magno suo malo ad gregem confugiunt, & pastorem requirunt. Nisi oino despiciat hostis noster, nihil malit quod incompósitos nos, ac sine rectore constitutos aggredi. Sed sapit o principes, sapit in christo. Ac animo parit & oculis, in nostram intentus dissensionem, quos non ignorat quod arduum sit repetere & vniuersos vincere, palates ac discordie studio diuersos, & hoc sine rege, sine duce ac imperatore, paucum & singulos palantesque opprimere cogitat, his consilijs in tempore, & quod ad factum perueniat, ante obstitit. Paratus est in omnem euentum Cæsar. In quo cum nulla mora sit, quod est quod vos distineat, quod minus officij faciatis & ipsi: Non iam somnus ille sibi indulget. Nocturnum cogitat, quod in comune consulat, id est, quod consilio in concordia vos adducat. Habet monitrice conscientia, quod illi perpetuo adsistit, ac ut labentibus iam rebus suppetias ferat hortatur. Quod cum facit illa, in memoriam producit, quas nobis clades, quam vastitatem cotidie inferant Turcæ. Ponit ante oculos munitissimas vrbes vi expugnatas, nonnullas etiam excisas. Numerosos profligatos exercitus. Reges ac principes in vincula coniectos. Igne devastatos agros. Homines christianos pecudem in morem tractatos. Alios in seruitutem abductos, ac maximam semper christianorum in Asia seruentium multitudinem. Iubet deinde considerare quid ultimo tandem, post tot hostis successus, futurum putare debeat. Ostendit paratum & accinctum, tamque incursum aduersum nos hostem. Tum crebro illud superinculcat, potes hoc in casu ducere somnos: Non somnum igitur capit, sed vigilat. Et si agnoscitis, vobis vigilat, nobisque oibus, Cui si quoniam, aut deus, aut fortuna melior dederit, ut vos suo exemplo, ab illo diuturno somno experrectos videat, tum se putat ad summum votum suorum conscendisse, & quod tota vita conatus est, ut consultum esset reip. Christiane, id se expergefactis vobis, obtinuisse, nihil interim sollicitus, quod vos multos & potentes iuxta se in Germania principes videat, nec i circo imminutum se existimans, nihil magis, quam quod manum habet in multis dissecas digitos, & ob id ad opus faciendum abiliores. Hoc petit, hoc summis votis optat, ut ista suo conueniant corpori membra suorumque sub sint capiti, quoniam quod alia nulla ratione corpus ipsum constaturum videt.

Vos igitur, quod ille tam cupide petit, ut ad sanitatem redeatis, facite, ne quod vestre salutis nomine queritur, ei quo minus accipiam sit obstitisse ipsi videamini. Admittite consilium. Accipite sanitatem, atque adeo salutem accipite. Iam enim omnia in his sita sunt, ut concordēs primum sitis, deinde ut imperatorem agnoscat. Atque hec duo huiusmodi sunt, ut neutrum sine altero consistere possit. Nam & emotis dissensionibus, intelligetis sine imperatore vos deficere, & agnito imperatore, ad mutuam concordiam omnes inclinabitis. Dabunt se ista invicem. Qui iam igitur satis ut puto intellexistis, quod vobis mutua concordia opus sit, atque si dem videtis, quod non possit ea sine quodam in quo versetur cardine, id est sine publico rectore ac principe consilium, quod omnium vota expetunt, publica flagitat necessitas, vestra exigit dignitas, ut omnes saluissimus, vos gloria aucti & ornati, parete ei qui vos recte monet, recte ducit. Sine quo non plus ipsi potestis, quam sine vobis ille. Nam ut in comparatione deducamus rem quam infirmum illud erit, sine reliquorum ministerio membrorum caput. Rursumque ut turpe, ut mancum ac defectum sine capite corpus. Pruta animalia ducem agnoscunt, armenta taurum, arietem oves, Elephantēs quoque eum qui preit sequuntur. Et grues ductorem suspiciunt. Apes regem venerantur. Quare cum in ratione carentibus animantibus videamus, vos sine duce, sine rege, atque adeo sine capite eritis. Aut non meministis maximas saepe res, vnius consilio ac providentia ducis gestas, nihil unquam vel a maximis sine duce exercitibus. Ut non insipienter monuerit, qui exercitum ceruorum maluit leone duce, quam exercitum leonum ceruo duce, id scilicet reputans, in imperatore situm, quo eventus res gerantur. Agnoscite caput, parete imperatori, vel ob id maxime, quod in vos illa inclinat successio. Proinde quilibet vestrum cogitet, ut nunc prestet alteri, quod ipse sibi, ad hoc prouolutus fastigium prestari vellet. Et nunc parere discat, ut aliquando imperare sciat. Videtis ferocissimas nationes, nuncque diu aut bene imperasse, contra Assyrios, Medos, ac illum Asiaticum luxum tot annos & egregie. Tantum est scire imperare. Atque hoc in eo situm est, ut parere scias ac possis. At quis non posset imperatori benefico, liberali, iusto, clementi, & quocumque virtutum respicias,

egregio.

egregio: Qualis est MAXIMILIANVS, qui annos iam triginta amplius, patrimonij sui fructibus, imperij opera sustinet, omnibus interim curis agitur. In nulla constitutus quiete. Quando enim tranquillū vidimus? Aut quoniam non in noua aliqua sollicitudine precipitatus? Cum nos interea (prosequor enim semel libere institutum sermonem) aut domesticis voluptatibus, aut intestinis contentionebus operam damus. Quos ille si quoniam ex officio corripit, tamen vero iugum exclamamus, ac seruitutem interpretamur. Deinde quasi iam illud excutiamus iugum, ac ab illa nos vindicemus seruitute, libertatem vocamus, imperium non agnoscere, imperatori non parere. Omnia impune audere ac facere. Quid quod aliquos, non principes illos quidem (quod ego sciam) sed ex ijs qui se principibus consule re dicunt, putare videmus, consulti imperio, ubi poscente natura nobis MAXIMILIANVM deus eripuerit, ut externum quēpiam accersamus regem? Qua cogitatione, quę foedior in Germani hominibus consultatione cadere posset? Quamquam non ignoret quid sibi proponant illi, Nempe futurum putantes, ut quo longius absit imperator, eo liberius victuros qui sub impio sunt. Quod ignorant quod eos fallat. Nesciunt enim libertatis conservatorem esse, quē deum interpretantur. Ac non posse ista tam diuersa sine capite concorditer degere membra, Abijcite igitur qui quę estis, ineptam opinionem, stulta vota, in sanum consilium. Vos autem principes, ne sinite turpissimam vestris temporibus notam iniuri ut defuisse suus ac genuinus huic nationi princeps credat, quod nuncque prius defuit. Ut peregrinum nobis iugum imponatis, quod nuncque ante tulimus. Preuiter ut Germaniam Germani prodant, quod nuncque in huius gentis mores cadere putatum est. Quid aliud fiet enim isto consilio quam si nativum quod sibi membrum adimat, ac fictivum reponat? Quasi vero principes non habeat Germania. Quasi regius hoc seculo inibi sanguis defecerit. Quasi prisca defuerit virtus. Nolite igitur o principes ipsi despere vos, de quibus optime nos speramus. Nolite ista tam vegeta tam bene habetia ac composita repudiare membra, ac peregrinum aliunde attrudere. Nolite cum tot sint in Germania fortissimi ac nobilissimi iuvenes, tot optime spei adulescentes, externum arrogare principem. Id est carneo ac vero corpori, suos subducere pedes aut manus, & ligneos aut suberinos ac fictos apponere. Quod

E

si qui sunt, qui non admittant cōsiliū, & quibus omnia libet in-
uere, his ego cum innocente hoc MAXIMILIANO, a dijs
immortalibus illum quē tantopere affectant externū dominum
precabor, vt istam eis preposteram libertatem, in acerbissimā ac
ignominiosissimā subiugationē vertat. Iniquū est enim illud ho-
rum consiliū, nefariū & scelestū, ac summe perniciosum. Quos si
vlla virtutis recordatio ageret, id est, si vera Germani essent, mori
ante decuit, q̄ eo cogere, quo se vltro nunc intrudūt. Sed mis-
sum faciamus hos, cum suis cogitationibus, ineptos cōsultores.
Vos principes, quod pluribus fortasse q̄ oportuit egi, quia o-
portunū est, quia necesse est, & quia differri non potest, vt con-
tra Turcas arma sumantur hoc tempore, atq; id alio non fiet cō-
silio, q̄ si vos cōmunē amplexemini concordia, ac inuicē redea-
tis in gratia, agite nobilissimi proceres, fortissimi viri, proles Fri-
derichorū, genus Othonū, Sanguis Henrichorū, posteritas Ca-
rolorū, Agite inq̄, redite in gratia. Facile hoc vobis est, sed quan-
quam facile, ita tamē salutare imperio, patrie ac Christianis om-
nibus vt istam si vobis (quod spero) cōcordia deus indiderit ius-
re optimo cōmunem salutē appellare liceat. Et cunctamini, ac to-
tum bonū in medium dare, vel momentū differtis? Quin vos
oīm hic moram odisse iuvat, & confestim omnibus salutē, vos
his etiā laudem ac gloria parere? Urgent vos hoīm desyderia,
impellit publica necessitas. An aliquis vestrum est, cuius auribus
non insonuerint ista? respicite nos principes. Defendite fortunas
nostras. Conseruate dignitatē. Depellite interitū. Ergo agite ex
illo obscuro desidiē ac cunctationis carcere, in patenissimū ve-
ræ gloriæ campū erumpite. Prope hostis est, non cōtemnendus
ille, ne negligendus quidē, aut non magnis apparatibus excipien-
dus. Qui cum intra Asiam quā possidebat, continere se non pos-
set, bonā Europe partē imperio suo adiunxit. Inde rursū ge-
tis impatentia Africā inuasit, ac veluti immanis bestia humanū
sanguinē, deuicta Syria, & quicqd iuxta Sulthanus possi-
debat, simul Aegypto ad iugum ducta, oēs in nos cogitationes,
ac vniuersam belli molē cōuertens, cladē Italie, vastitatē Panno-
nijs, Illyrico ac Sarmatiæ. postremo nobis quoq; periculū inten-
tat. Huic talitā furiosę beluę sic nos petenti, vt acriter occu-
ramus, vel ipsum Germanicę vocabulū, incitare debet. Nam si ad
nominis Ethymologiā respicimus, idē est ideomate nostro Ger-
manus, quod latine ex toto vir, aut omnino vir, aut perfecte vir,
quasi tu dicas, ab omni virtute consumatū hominē. Adeo fue-
runt circa glorię studiū ambitiosi maiores nostri vt vocē quoq;
vellent esse, quę ad virtutē hortaret. Et gesserūt illi res maximas
ac nobis per manus tradiderunt gloriā, quā nisi asserimus, vere
Germani non sumus. Sed vt sumus, in vestra sitū est voluntate.
Nam de reliquis bene habet. Et sumptus quoq; suffecturi vi-
dent. Valde enim mihi probat hoc consiliū, quod agitare quos-
dam video, vt a sacerdotibus, sed illis, qui neq; militabunt ipsi, et
rebus ad victū necessarijs omnibus affatim abundāt, pecuniæ
petant. Vt item ab opulentissimo quoq; eorū qui in liberis ciui-
tatibus ociantur. Nec defuturi nobis p̄j sacerdotes, boni ciues
videntur. Tum illud recte excogitatū, vt ex singulis fratrū colle-
gijs, singuli mittant, qui monasterij sui stipendio, militent, ex q̄-
busdā, vt facultas erit, bini. Idem apud Canonicos fiet delectus
Tribuent & ciuitates, quę vocant libere. Ac mercatoribus impe-
rabit vectigal, his p̄sertim, qui peregre negociant, aut qui plu-
rimū lucrant. Quibus rationibus minimo oīm dispendio, maxi-
mam conficiemus pecuniā, ingentē conflabimus exercitū. Vos
modo annuite. Vos adnitimini. Nec deeste sic paratis. Quippe
oīa si vos esse velitis, parata nobis sunt. Hactenus discordiē im-
pedimento vobis obfuitis. Quā siq̄n excludatis, ac ad vos rede-
atis, in prōptu cōsiliū, in prōptu salus erit. Ac excludite oro, &
ad vos redite. Potentissimo cū hoste, atq; eo instructissimo &
iā prope cōstituto certandū est. Qui cū satis aliog metuendus vi-
deat, tū in primis huic nationi insensus est. Qd̄ cū vobis p̄suasum
putē, agite vicissim malū intendite. Primū Turcę cōmuni oīum
Christianorū odio tenent, deinde hęc precipue nationē in fense
oderūt. Reddite vicē, ac par pari referte. Recte malū sit ei, q̄ ma-
le volentē, cū posset, nō puenit. Negligenda nulla inimicorū ne-
suspicio qdē est. Precingite vos. Erumpite. Inuehimini. Magnā
opis partē qui incepit, perfecit. Cōsiliū est perdere cū quinos p̄-
ditū it. Qui non quomodo nobis imperet, sed vt mortē inferat,
meditatur. Qui non opibus nostris inhiat, sed vitę insidiatur.

Cuius non est studiū, vt nos subigat, sed vt interimat, vt trucidet. Quē nulla tenet regnorū nostrorū cupido, sed insatianda cēdis ac sanguinis sitis. Qui nos oīm nationū maxime extinctos vult. Qui quāto q̄s virtute prestantior est, tanto infensus odit ac persequitur, hostis hoībus, hostis religioni. Imo vero hostis humanitati, hostis deo. Audite igit̄, audite ac exurgite, fas est odisse principēs, aut verius necesse est totis viribus cōtra hāc rabie ferri, cōtra hanc pestilentia inuehi. Clamāt ad vos oēs quē Christiū profiten̄ nationes. Clamant finitimi. Clamat patria. Clamat imbecillior aetas, pueri ac senes. Clamant fēmine. Ac interim religio quoq̄, quē se defensam a Turcis vult clamat. Per deū immortalem exurgite. Exurgite quēso. Ac dū oīa seruatis, vestra quoq̄ salua reddite. Liberate nos a iugo. Eripite e faucibus truculentissimæ bellū. Defendite religionē, pro qua tot martyres non dubitauerunt contumeliose mori. Eodē beneficio deū simul ac hoīes demerebitis. Reuocate in mentē vestros maiores. Ponite ante oculos, quo in loco cōstituti sitis. Cogitate q̄ ista vobis cōseruanda sit dignitas, q̄ tuenda existimatio. In proclui est, vt vincatis, modo ineundi bellī cōsiliū capite. Magna est oportunitas. Ne finite elabi, Optima occasio, Ne finite preterire. In summa Nunq̄ ista simul fuerunt, summa necessitas, & optima occasio. Itaq̄ vt maximū discrimen est, cui obijcitur, ita & summa vincendi spes & vberimus victorie fructus. Quia tñ ambigui sunt & incerti bellorū exitus, vt in oēm vos partē recte moneā tale est hoc bellū, vt in eo vinci quoq̄ gloriosum sit. Et quotus quisq̄ vestrū est, q̄ si moriendū ei nunc sit, non sic malit, q̄ vtrūq̄ mori? iam ista quanta sunt, quē vobis proponuntur prēmia? Vera ac sempiterna apud oēm posteritatē gloria. Ingens apud deū meritum. Opulentissima ex hoste spolia. Vno eodēq̄ negotio, fame celebritatē, salutē animorū, & fortunarū vestrarū incrementum breuiter, vno eodēq̄ negotio, q̄ quid homini appetēdū est, parum habebitis. Potest enim aliqd esse preterea cuius nobis vsus sit? Aut potest vllū esse tam durū negotiū, tam presens periculū, qd̄ obire q̄s, istis ppositis prēmijis dubitet? Videmus hoīes non magnis predictis animis, spe modici alicuius lucelli, presentissimis se terra ac mari periculis exponere. Vos qd̄ facietis, et nobis

les, & principes, & summi, quibus cum lucro gloria, cum gloria æterna foelicitas obijciat? Tum sepe ex infima plebe aliqui nihil non audent, vt potentē quēpiā sibi demereat. In vobis quē mora est, apud oīpotētē deū summā inire gratiā? Summū in cælo bonum reponere? Imo vero quē segnities est, ipsos lucrari cælos? Et victi & victores, vtrūq̄, & hic & in illa sempiterna patria triumphabitis. Summa sunt ista. Sed tñ vt non sint, neq̄ hęc gloria, neq̄ ista prēmia, vrget nos a tergo, trahit a fronte necessitas, & bello ad bellum cogimur. Oīa per Germaniā militibus plena sunt. Vndiq̄ arma. Vndiq̄ equi. Ociat̄ Germania, sed esse cupit qd̄ agat, & nisi vos materiā dabit, inueniet. Sed perniciosum hoc erit qd̄ inueniet, vobis maxime, per quos non erat qd̄ agere tur. Quorū desidia virtutis studiū intermittebat. Qui negligebatis imperiū. Qui calamitatibus exponebatis Germaniā, intellexistis? An darius hęc dici vultis? Sic rem accipite principes. Ingens annonę charitas diuersa. Nusq̄ bellū est, quo exeāt, qui egent, qui esuriunt, nisi istic quo vos hac exhortatiōe voco. Quibus pereundū fame est, mallent ferro, date arma, date signa. Cum viris pugnare q̄ cū fame et egestate Germanos magis decet. Nolum⁹ inopia principes nolum⁹ esurie perire, pulchrūq̄ mori succurrit in armis. Præterea eā scitis esse Germaniē cōditionē, vt quanto q̄sq̄ frugibus magis aduersus est annus, tanto magis bello amicus sit. Vnicū itaq̄ leuandę annonę cōsiliū est, foris bellū gerere quo exeat iuuentus, vt minuat domi multitudo. Proinde operā vos dare cōuenit, ne seditionē induat Germania, ne in vestras, ne in aliorū possessiones impetus fiat, ne dum opimā foris negligimus prædam, domi cogamur pro patrimonijs nostris, intestinis cōmisceri cēdibus. Nec tñ, ne ista fiāt, sed & ne interim discordiæ nostrę occasione, illa in nos Asiatica tēpestas ruat, quo dūplici clade opprimamur. Date operā, ne q̄ nunc libere tueri oīa potestis, intra id discrimen includamini, vnde expediri difficillimū sit, facile id prestabitis, nullo vestro incōmodo, nulla molestia, si cōcordes fueritis, si imperatorē agnoscatis. Quid multis? Tandē deliberate, domi a vestris capi velitis cū dedecore, an foris experiri cū gloria. Meū cōsiliū est preuenire vltima, Amoliri a Germania bellū, domesticas intercepte seditiones. Conseruare

dignitatē. Augere imperiū. Ad diuitē cōcurrere prēdā. Idq; hoc
potissimū tēpore, qñ oportunū maxime est. Quādo se quē om
niū expectatiōē vincit, ostēdit occasio. Sed iā incitatos vos vi
deo, & alacritatis signa agnosco, Video gestire quosdā, & nihil
q; bellū, idq; cōfestum velle. Atq; hanc vnā oīm cogitatiōē exi
stimo, huc oēs intendere, hoc conari, atq; igit in cōmunē cōcor
diā propensos, & parere Cēsari paratos. Quib⁹ a Christo opt.
max. primū, vt cōstanter in hac opiniōe pseuerēt, deinde vt oīa
sibi foeliciter fortunatēq; euenire videāt, ac gaudeāt precor.

DIXI.

VLRICHI DE HVTTEN EQ. AD GERMANOS
suos. Exhortatorium.

Dormitum nimio plus est, exurgite ciues.
Et curam fracti corripite imperij.
Dormitum nimio plus est. Iam Pannonas acer
In vestro pulsat limine Turca fores.
Dum vos somnus habet (tantum est vigilare) pudendo
Dedecore, & nostris claudibus hostis adest.
Hostis adest, vigilate viri, vigilate repente.
Iam feret externum teutona terra iugum.
Hoc tulerit Rhenus, tulerit Germania pugnax,
Hic Asiam domina sceptrā tenere manu.
Et quod Roma potens, tunc cum se in flore videret,
Non potuit, nuncq; Gallia quod potuit.
Non crudi potuere Scythæ, Daciq; , Gethæq;
Quod non finitimi Sarmata cultor agri,
Hoc Turcas potuisse leuēis, hęc viderit ætas.
Et (pudor) ex Asia senserit imperium.
Ah alacres vbi nunc animi? vigor ille vbi ciues.
Qui fuerat, post tot secula notus adhuc.
Tanta atavos fecisse, neq; id nescire nepotes,
Exemplum vitæ non capere inde tamen.
Ecce ruit, victaq; Asia, Aegyptoq; subacta,
Quod superest, in nos agmine Turca mouet

Bellorumq; omnes curas, molemq; superbam,
In populos Rhēni Danubijq; vehit.
Nec venit, vt regnet, venit vt (me audite) trucidet.
Vt iugulet, sola hęc pectore cura sedet.
Si iuuat vsq; ignaua sequi, virtute relicta,
Nec famam egregio Marte parare iuuat,
At vitam retinere opus est, patriamq; tueri,
Extremam & lapsis addere rebus opem.
Quod nisi nunc fiat, nisi nunc Germania somnum
Deserat, ignauas dissoluatq; moras
Aut totum ruet imperium, resq; ipsæ, hominesq;
(Ah pereat Turcas qui negat esse viros.)
Aut feret hūc Gallus, feret hunc Hispanus honorem,
Obiectum nobis præripietq; decus.

VLRICHS DE HVTTEN EQ. CLARISSIMO
viro Iacobo de Bannisis Decano Tridentino, &
Cæs. M. a Secretis, Salutem.

Quia iturus es ad Cēsare, eiq; cōmendaturus me videris,
ne sine aliquo meo, quo vtriusq; illum noīe dones, mu
nuscule eas, ecce tibi orationē, si meret dici, ornatiss
sime Iacobe, q; ad principes lusi. Dico lusi, non mea quidē volū
tate, sed illoꝝ iudicio. Iā hoc em verbū nō ob id vsurpo, qd' mi
hi ioco exciderint hęc, q̄liacūq; sunt, sed ga ludus est illis, de bel
lo Turcico verba facere. Adeo nō mouēt hoc tpe hoīes, q̄ exi
tiū impio, exitiū patrię, atq; adeo exitiū religiōi quę minant. Ac
vereor, vt vllis aliqñ exhortatiōibus effici possit, vt qb⁹ maxie
& in primis esse debuīt, cura istiusmodi rerū sit. Deus nos respiciat,
ac mentē Germanis indat, meliorē, vel q̄ ad cognoscendū se
hac tēpestate satis sit. Tu vade bonis ausibus, ac apud istunc rerū
dñm me, quē tot iā annis aliq; mouēt, tandē pmoue. Dabis hoc
cōmunibus studijs, aut ei dabis quę te supra oēs Cēsaris Con
sultores humanitatis opiniōe effert, famę. Vale ex valetudina
rio meo Augustę, iij. Idus Octobris.

In officina excusoria Sigismundi Grīm Medici, & Marci
Vuyrsung, Augustę, An. M. D. XVIII.

